

OVER PADDENSTOELENFOTO'S IN COOLIA

Eef Arnolds¹ & Henk Huijser²

¹Holthe 21, 9411 TN Beilen; eefarnolds@hetnet.nl

²Frederikstraat 6, 5671 XH Nuenen; h.huijser@onsnet.nu

Arnolds, E. & Huijser, H. 2017. About photographs of fungi in Coolia. *Coolia* 60(1): 2–13.

This paper deals with the identification and quality of photographs of fungi in Coolia. The authors consider photographs as an important source of information for the readers of Coolia, contributing to the collective idea of species concepts. Therefore the correct identification of depicted fungi is crucial. Also photographs should be representative of the illustrated species and show sufficient characteristics for their recognition. The authors studied the identification of fungi on photographs in the two latest volumes of Coolia (57(3) to 59(4)). They concluded that in at least 17 cases a wrong or very doubtful name has been mentioned. These cases are discussed and alternative names are suggested. Also 20 photographs of poor quality are listed. The number of misidentified photographs in Coolia has strongly increased in recent years. Suggestions are given to improve the situation, e.g. by better cooperation between authors, editor and specialists within the Netherlands Mycological Society and the obligatory evaluation of all photographs by experts before publication.

Sinds Coolia in kleurendruk verschijnt, vormen foto's van paddenstoelen een belangrijk onderdeel van ons verenigingsblad. Ze verluchtigen niet alleen de teksten, maar hebben ook een belangrijke functie bij de overdracht van informatie; letterlijk voor de beeldvorming over soorten. Daarom is het van groot belang dat de foto's min of meer representatief zijn voor de afgebeelde soorten en, vanzelfsprekend, dat de daarbij geplaatste namen correct zijn. Naar onze mening wordt aan beide criteria de laatste jaren te vaak niet voldaan.

Verkeerde namen bij foto's staan niet op zichzelf. Ze houden doorgaans verband met artikelen waarin eveneens fouten staan. Wij hebben al eerder herhaaldelijk onze zorg uitgesproken, zowel naar de redactie als het bestuur van de NMV, over het niveau van Coolia en meer in het algemeen van de beoefening van de mycologie binnen de vereniging. We zijn niet de enigen. Zo heeft Menno Boomsluiter onlangs kritiek geleverd op een onvoldoende gedocumenteerd artikeltje over een voor Nederland nieuwe soort (Boomsluiter, 2014). Een positief effect hebben deze signalen tot nu toe niet gehad. We zien zelfs steeds meer onzorgvuldigheden. Met dit artikel hopen wij de bewustwording van de gesignaleerde problemen in brede kring te vergroten en bij te dragen aan kwaliteitsverbetering.

De redactie stelt zich op het standpunt dat Coolia ook een platform moet zijn voor beginners. We zijn het daarmee van harte eens, maar dat kan geen reden zijn om elke aangeboden bijdrage zondermeer te accepteren. Juist artikelen van debutanten vragen een zorgvuldige begeleiding om, zo nodig, de kwaliteit te verbeteren. Ook aangeboden foto's moeten volgens ons voldoen aan minimale kwaliteitseisen. Aan het eind van dit artikel doen we daarover concrete aanbevelingen.

Waarom dit artikel?

Hierboven is in een notendop aangegeven wat onze drijfveer is. We zullen onze bedoelingen nu wat meer specificeren.

– *Het signaleren en kwantificeren van foute namen bij foto's en van foto's met onvoldoende kwaliteit.* We realiseren ons dat het voor veel betrokkenen niet prettig is om gecorrigeerd te worden. Over de meeste behandelde foto's is correspondentie gevoerd met de makers om hen de mogelijkheid van een nadere toelichting te bieden, maar hun namen worden, mede op verzoek van de redactie, in dit artikel niet genoemd. Fouten zullen niet altijd te vermijden zijn. Wij vormen geen uitzondering. Onlangs ontving de eerste auteur een foto van een schelpvormige, oranje plaatjeszwam op hout, door de vinder geïdentificeerd als Oranje oesterzwam (*Phyllotopsis nidulans*). Op grond van de afbeelding bevestigde hij de determinatie. Deze melding werd door de site 'waarneming.nl' echter niet geaccepteerd, maar beoordeeld als oude vruchtlichamen van de Groene schelpzwam (*Sarcomyxa serotina*). Microscopische controle van bewaard materiaal bevestigde de laatste optie. Lessen die we hieruit kunnen trekken: een fout is zo gemaakt en samen weten we meer dan alleen.

Het signaleren van tekortkomingen in publicaties is uitermate belangrijk. We kunnen van fouten, en correcties daarop, veel over mycologie leren. Zonder correcties gaan verkeerde soortconcepten een eigen leven leiden en worden auteurs niet gestimuleerd om in het vervolg zorgvuldiger te werk te gaan. Eerdere kritiek op de kwaliteit van foto's is in Coolia o.a. te vinden in een bespreking van 'Pilze der Schweiz, deel 4' van Breitenbach & Kränzlin (Noordeloos, 1996). Dat heeft bijgedragen aan een verbetering van de fotokwaliteit in de daarop volgende twee delen van de serie. Wij hopen dat dit met Coolia ook het geval zal zijn.

– *Correcte beeldvorming bij lezers van Coolia.* Het corrigeren van onjuiste namen bij foto's in Coolia is zinvol om te voorkomen dat binnen de NMV een onjuiste beeldvorming over bepaalde soorten ontstaat. Veel van de door ons gesignaleerde fouten zijn niet eerder in Coolia gecorrigeerd.

– *Het benoemen van oorzaken voor problematische foto's.* In Coolia worden namen bij foto's soms achteraf gecorrigeerd, doorgaans zonder verdere toelichting. Wij vinden dit onbevredigend omdat zo de oorzaken van een correctie niet duidelijk worden. Wij hebben getracht om per geval deze redenen te achterhalen en die hier meer of minder uitgebreid weer te geven. Hieruit blijkt dat de oorzaken van fouten divers zijn: Slordigheden bij naamgeving; verwisseling van namen; verkeerde determinaties, bijvoorbeeld door gebrekkig microscopisch onderzoek; verkeerde naamgeving door het afgaan op een beperkt aantal bronnen of op bronnen die niet relevant zijn. Door op dat laatste in enkele gevallen uitvoeriger in te gaan, hopen wij auteurs te bewegen tot zorgvuldiger studie alvorens over te gaan het publiceren van hun bevindingen.

– *Aanbevelingen voor verbeteringen van de kwaliteit van Coolia.* Op grond van onze analyse komen we tot aanbevelingen om de betrouwbaarheid en kwaliteit van de foto's, en ons tijdschrift in het algemeen, te bevorderen. Bij uitvoering hiervan kunnen bestuur en redactie het voortouw nemen. Het is wellicht ook zinvol om op de komende ledenvergadering aan deze problematiek aandacht te schenken.

Bloemlezing

Hieronder behandelen we de door ons gesignaleerde problematische foto's vanaf Coolia 57(3) in chronologische volgorde, de ene uitgebreider dan de andere. Deze opsomming is stellig niet volledig omdat onze expertise niet toereikend is voor een beoordeling van alle taxonomische groepen.

Coolia 57(3). Hierin staan een beschrijving en foto van *Russula lilacea* var. *carnicolor*. Wij kennen de Lila russula uit het buitenland als een vrij tengere russula met een lila-rose hoed, broos vlees en een roze blos aan de steelvoet. Var. *carnicolor* zou daarvan verschillen door een vleeskleurige hoed. De hoed van de Lila russula is volgens de literatuur 20-70 mm breed, de steel meet 20–60 × 5–17 mm (Romagnesi, 1967; Marchand, 1977; Sarnari, 2005; Knudsen & Vesterholt, 2012). De maten van het Nederlandse materiaal zijn forser. Karakteristiek voor de Lila russula is voorts een berijpte, onder de loop donker gepunteerde hoed, waarover in Coolia niet wordt gerept. Bij het zien van de (matige) foto en het lezen van de beschrijving denken wij aan de algemene Smakelijke russula (*R. vesca*).

Dit wordt bevestigd in een summiere rectificatie in Coolia 59(1). Op grond van DNA onderzoek blijkt de beschreven collectie inderdaad identiek te zijn met de Smakelijke russula. Beide soorten zijn niet verwant: de Smakelijke russula behoort tot de sectie *Heterophyllae*; de Lila russula tot sectie *Lilaceae* (Romagnesi, 1967; Sarnari, 1998). Beide secties verschillen van elkaar door de afwezigheid, respectievelijk aanwezigheid van incrustierend pigment in de hoedhuid. Dat pigment kan verward worden met pigmentkorrels binnen de cellen, zoals in dit geval vermoedelijk is gebeurd. Het zou in dit geval zinvol zijn als de redactie niet volstaat met een summiere rectificatie, maar een uitgebreidere verklaring geeft voor de naamsverandering.

Coolia 57(4). De foto van het Blauwbruin staalsteeltje (*Entoloma pseudocoelestinum*) (p. 209) toont paddenstoelen met een ongestreepte, geheel beschubde, donkergrijze hoed, jong

Figuur 1. Links oorspronkelijke foto in Coolia 57(4). Boven: *Entoloma pseudocoelestinum*, Blauwbruin staalsteeltje. (Foto: Henk Huijser)

blauwgrijs getinte lamellen en een wit gestreepte steel. Die soort wordt gekenmerkt door een diep gestreepte, violetbruine hoed; aanvankelijk witte, daarna roze lamellen, en een kale, grijsblauwe steel (Arnolds, 1983). De foto wijkt daarvan sterk af en we houden het op het Blauwplaatstaalsteeltje (*E. chalybaeum* var. *chalybaeum*). Ter illustratie is de genoemde foto hier opnieuw afgedrukt naast een foto van het echte Blauwbruin staalsteeltje.

Coolia 58(2). In dit nummer wordt *Amanita battarrae* gepresenteerd als nieuwe soort voor Nederland. Er zijn voor ons goede redenen om aan de juistheid van de determinatie te twij-

felen. De groep van de ringloze amanieten (sectie *Vaginatae*) is echter zeer moeilijk en de taxonomische opvattingen verschillen sterk van auteur tot auteur (Fraiture (1993), Neville & Poumarat (2009), Knudsen & Vesterholt, 2012). *Amanita battarrae* is een goede bekende voor bezoekers aan werkweken in Centraal-Europa, waar de soort talrijk kan zijn

Figuur 2. *Amanita battarrae* uit sparrenbos in Centraal-Europa. (Foto: Henk Huijser)

in oudere, voedselarme sparrenbossen. Wij hebben de soort daar tientallen malen gezien, nooit in een andere habitat. Dat beeld wordt bevestigd door o.a. Krieglsteiner (2003), die *Amanita battarrae* in Baden-Württemberg 112 keer opgeeft als begeleider van Fijnspar, 55 keer van andere naaldbomen, slechts zes keer van Beuk en één maal van Eik. De Nederlandse vondst komt uit een beukenlaan op vette rivierklei bij Zoelen, een geheel andere habitat. Morfologisch wordt *A. battarrae* gekarakteriseerd door een bruine hoed met een opvallende donkere ring op de overgang van de gevoorde hoedrand naar het centrale deel, zoals te zien is op foto's in o.a. Krieglsteiner (2003), Dähncke (1993) en de hier afgebeelde vondsten. Die donkere ring ontbreekt (nagenoeg) in het afgebeelde materiaal. De in Coolia genoemde kenmerken – een opvallend gevoorde rand, bruin aangelopen lamelsnede en bruinvlokkige volva – worden door andere auteurs niet als onderscheidend vermeld.

Er zijn drie andere kandidaten voor het materiaal van Zoelen. Gezien de standplaats zou het kunnen gaan om een donkere vorm van de Bleke amaniet (*A. lividopallescens*), waarvan de hoed volgens de Belgische specialist Fraiture (1993) niet alleen witachtig tot beige kan zijn, maar ook notenbruin, grijsbruin tot zelfs roetkleurig ('fuligineux'). De structuur van het velum met veel spherocysten is voor herkenning van die soort essentieel. Over dit kenmerk verschaft de beschrijving in Coolia geen informatie. Daarnaast bestaat er een bruine variant van de Slanke amaniet (*A. vaginata* var. *badia*), waarvan de volva nauwelijks spherocysten bevat (Fraiture, 1993). Verder circuleert in de literatuur de (ongeldige) naam *Amanita umbri-nolutea*, waarvan verschillende interpretaties bestaan.

We zullen hier niet verder op ingaan, want een eenduidige oplossing kennen wij ook niet. In zulke gevallen adviseren we om uitgebreid de vakliteratuur te raadplegen en een identificatie van een interessante vondst met het nodige voorbehoud te brengen. Ook is het

raadzaam om binnen- of buitenlandse specialisten te raadplegen. Het zou in dit geval naar onze mening nog verstandiger zijn om zo'n collectie goed te documenteren en onder een voorlopige naam in een herbarium op te bergen tot er meer duidelijkheid over deze groep bestaat. In het Nationaal Herbarium bevinden zich diverse Nederlandse collecties van bruine slanke amanieten, verzameld door Kees Bas, een amanietenspecialist van wereldfaam, met voorlopige potloodnamen op het convoluut.

Coolia 58(3). De foto van de Eikenvuurzwam (*Fomitoporia robusta*) lijkt niet op de grote, donkerbruine knolvormige vruchtlichamen van die soort. Gezien de structuur van de schors lijkt van een eik ook geen sprake te zijn. Uit een rectificatie in Coolia 58(4) blijkt dat het in werkelijkheid gaat om de Echte vuurzwam (*Phellinus igniarius*) op een wilg.

Coolia 58(3). De Elegante champignonparasol (*Leucoagaricus melanotrichus*) is een soort met donkergrijze schubjes in het hoedcentrum. De foto op pagina 143 toont onder die naam een paddenstoel met bruine schubjes. Het is de Tere champignonparasol (*L. tener*), hetgeen op aandringen van de tweede auteur in een rectificatie in Coolia 58(4) wordt gemeld. Helaas ontbreekt de argumentatie voor deze verandering, zodat de lezer er niets wijzer van wordt.

Coolia 58(4). Op pagina 182 staat een foto van vermeende Zandkaalkopjes (*Deconica montana*) in kaal duinzand, waarbij wij grote twijfels hadden. Uit een rectificatie in Coolia 59(1) blijkt het inderdaad om een andere soort te gaan, het Duinkaalkopje (*D. pratensis*). Opnieuw missen we de toelichting. Is er in dit geval sprake van een verschrijving of van een herterminatie?

Coolia 58(4). Op pagina 183 een foto van *Leucopaxillus paradoxus*, een nieuwe soort voor ons land. Dezelfde foto staat een paar maanden later weer in Coolia 59(3), maar met een andere naam erbij: *Leucopaxillus albissimus*. De twee namen worden door sommige auteurs als synoniemen beschouwd, door andere als aparte taxa. Het is voor ons, en andere lezers, onduidelijk of het hier gaat om een herziene determinatie of alleen om een naamsverandering.

Coolia 58(4). De foto van de Sterspoorvezelkop (*Inocybe asterospora*) op pagina 198 wijkt sterk af van het normale beeld. Kenmerkend voor de Sterspoorvezelkop is de regelmatig radiaal gespleten hoed, waarbij de witte streken van het hoedvlees bijna even breed zijn als de bruine banen van de hoedhuid (o.a. Stangl, 1989). Op de foto zijn alleen een paar diepe droogtebarsten te zien en wat fijnere, onregelmatige barstjes. Bovendien draagt het hoedcentrum schubjes, die bij deze soort afwezig zijn. De karakteristieke knol aan de steelbasis van de Sterspoorvezelkop is op de foto niet te zien. Uit correspondentie blijkt dat de vruchtlichamen op de foto niet microscopisch zijn gecontroleerd en dat er op dezelfde plek andere vezelkoppen groeien. Welke soort er wel staat afgebeeld, blijft voor ons de vraag.

Coolia 59(1). Op pagina 25 staat een foto van een ascomyceetje op mest met daarbij de naam Wijnrood spikkelschijfje (*Ascobolus roseopurpurascens*), een zeldzame soort. Volgens ons gaat het om oude vruchtlichamen van het zeer algemene Gewoon spikkelschijfje (*A. stercorearius*). Het hymenium van die soort is aanvankelijk geelachtig, bleekgroen of lichtbruin, maar verkleurt geleidelijk tot de bruine tint die op de foto zichtbaar is. Bij het Wijnrood spikkelschijfje is het hymenium aanvankelijk bleekroze, lichtpurper of wijnrood, bij ouderdom purperbruin. Doorslaggevend is de sterk zemelige tot korrelige buitenzijde van de apotheciën op de foto. Dat is karakteristiek voor het Gewoon spikkelschijfje, zoals afgeleid kan worden uit de vroegere wetenschappelijke naam *Ascobolus furfuraceus* (*furfuraceus*= zemelig). Bij het Wijnrood spikkelschijfje is de buitenzijde volgens de oorspronkelijke beschrijving glad

Figuur 3. *Ascobolus roseopurpurascens*, *Wijnrood spikkelschijffe*. (Foto: Henk Huijser)

(Rehm, 1896: 'Apothecien ... äusserlich glatt, blassrosa'), een kenmerk dat ook wordt vermeld door Van Brummelen (1967) en Doveri (2004).

Coolia 59(2). De foto van de Goudgele koraalzwam (*Ramaria aurea*) op pagina 66 roept de nodige vragen op. In de bijbehorende tekst is sprake van de vondst van een verwante soort, *Ramaria largentii*. Volgens een redactionele rectificatie in Coolia 59(3) heeft de foto inderdaad betrekking op *R. largentii*. Ook hier zou een toelichting welkom zijn. Volgens de *Ramaria*-monografie van Christan (2008) bestaat er, naast microscopische verschillen, een ecologisch onderscheid: *Ramaria aurea* is een mycorrhizapartner van Beuk en *R. largentii* van Fijnspar. Op de foto zijn alleen dorre beukenbladeren te zien, zodat de naam *R. aurea* toch correct lijkt. De vruchtlichamen groeiden in dit geval echter onder beuken aan de rand van een sparrenbos.

Coolia 59(2). Op pagina 67 staat een foto met de naam Gele houtridderzwam (*Tricholomopsis decora*). Het betreft twee oude, verfomfaaide vruchtlichamen. Ondanks de ouderdom is duidelijk te zien dat de schubjes op de hoed rood tot violet van kleur zijn op een fletsgele ondergrond. Bij de Gele houtridderzwam komt dat nooit voor. Het cruciale verschil met de Koningsmantel is dat bij die soort de schubjes geel tot bruin

Figuur 4. *Tricholoma decora*, *Gele houtridderzwam*. (Foto: Henk Huijser)

zijn op een diepgele ondergrond (Bas et al., 1999; Knudsen & Vesterholt, 2012). De foto in Coolia heeft betrekking op oude exemplaren van de algemene Koningsmantel (*T. rutilans*). Dähncke (1993: 224) geeft een plaat met een gelijkende oude Koningsmantel.

Coolia 59(3). Op pagina 155 staat een foto met als bijschrift '*Amanita muscaria* var. *formosa*', een nieuw taxon voor Nederland. Volgens ons gaat het echter om de algemene Narcisamaniet (*A. gemmata*): de hoed heeft de karakteristieke fletsgele tint en losse, witte vlokjes van die soort; de steel is relatief kort met een smalle, vlokkelige ring en aan de basis witvlokkelige velumgordels. De meeste beschrijvingen van *A. muscaria* var. *formosa* in de literatuur betreffen een amaniet met een oranjebruine hoed en daarop gelige wratjes. Dat komt overeen met de oorspronkelijke beschrijving door Persoon (1800): '*Pileo aurantio-fulva verrucis laxis subflavescentibus...*'. Variëteit *formosa* heeft bovendien dezelfde habitus als de Gewone vliegenzwam (*A. muscaria* var. *muscaria*), dat wil zeggen een lange steel met een brede, hangende ring en een andere steelbekleding (bijv. Neville & Poumerat, 2004, foto 21A en B, onder de naam *A. muscaria* f. *europaea*).

De determinatie van het in Coolia afgebeelde materiaal blijkt te berusten op een publicatie van Kibby (2012). Deze auteur beschrijft var. *formosa* als identiek aan de typische Vliegenzwam, maar met een gele hoed. De door Kibby gepubliceerde foto toont een knal-rood jong vruchtlichaam van een typische Vliegenzwam naast een ouder geel vruchtlichaam met witte wratjes dat var. *formosa* zou voorstellen. Kibby heeft de naam '*formosa*' verkeerd geïnterpreteerd. Het meest betrouwbare verschil met de Vliegenzwam, de ring, is op de foto overigens niet te zien. Het zou hier ook best om de Narcisamaniet kunnen gaan. Dit geval toont wederom aan dat het onvoldoende is om bij opgave van een nieuw taxon op één bron af te gaan. Het kan in zulke gevallen ook zinvol zijn om andere mycologen om hun mening te vragen.

Coolia 59(4). Op de vooromslag zou de Gewone hertenzwam (*Pluteus cervinus*) zijn afgebeeld. Deze paddenstoel groeit vrijwel uitsluitend op loofhout (o.a. Knudsen & Vesterholt, 2012), maar staat hier in een sparrenbos. Volgens de paddenstoelenatlas van Drenthe is de presentie van de Gewone hertenzwam in die provincie op loofhout 97%, op naalddhout 3%, waarvan spar 0,5 % (n= 196; Arnolds et al., 2015). Op naalddhout, in het bijzonder spar, groeit een vrij algemene dubbelganger, de Naalddouthertenzwam (*P. pouzarianus*). Die soort is in Drenthe uitsluitend op naalddhout aangetroffen, met een sterke voorkeur voor spar (presentie 65%, n= 20). Hij onderscheidt zich macroscopisch door de donkerder, meer grijsbruine (in plaats van reebruine) hoed. Grauw gekleurde hertenzwammen met een smalle witte hoedrand, zoals afgebeeld op de foto, horen naar onze ervaring zonder uitzondering tot de Naalddouthertenzwam. Het meest overtuigende verschil tussen beide soorten is microscopisch: De Naalddouthertenzwam heeft gespen aan de hyfen in de hoedhuid, de Gewone hertenzwam niet. Dit kenmerk blijkt niet te zijn niet gecontroleerd.

Coolia 59(4). Alleen de titel bij de rechter foto, Pronkhertenzwam, kan de toets der kritiek doorstaan. Jammer alleen dat deze foto al eerder met een andere uitsnede in Coolia heeft gestaan (nummer 52(4), p. 211, 2009). De middelste foto wordt aangeduid als Grauwgroene hertenzwam (*P. salicinus*), maar lijkt daar niet op. Een meerderheid van de Coolia lezers zal er waarschijnlijk direct de Splijthoedhertenzwam (*P. ephebeus*) in herkennen, want hij heeft een grauwbruine hoed zonder enige groene tint met een sterk gespleten hoedhuid die het onderliggende witte vlees toont. De Hertenzwam aan de linkerkant van het trio wordt voor Splijthoedhertenzwam uitgemaakt, maar lijkt wat kleur en structuur van de hoed betreft niet erg op die soort. Het zou misschien een jong exemplaar kunnen zijn. Zonder microscopische studie durven we die foto niet te benoemen.

Coolia 59(4). Op pagina 180 staat een foto met het bijschrift Broos vuurzwamme-

tje (*Hygrocybe helobia*). De hoed is oranje-rood en bezet met donkerbruine schubjes; de lamellen lopen ver af. Kortom: het Veenmosvuurzwammetje (*H. coccineocrenata*). Het Broos vuurzwammetje is scharlakenrood, heeft nooit donkere schubjes en de lamellen lopen niet af. Toevallig staat er in hetzelfde nummer op pagina 207 een andere foto van het Veenmosvuurzwammetje, waarbij de schubjes in het hoedcentrum bijna tot een bruin plakkaat zijn vergroeid. Een beetje extreem, maar het komt ook voor bij deze soort. Een hoed met fijne bruine schubjes, zoals op de eerder genoemde foto, zien we echter veel vaker.

Coolia 59(4). Op pagina 198 wordt een correcte afbeelding van de Geschubde stekelzwam voorzien van de onjuiste wetenschappelijke naam *Sarcodon scabrosus*. Dat moet natuurlijk *S. squamosus* zijn.

Foto's van onvoldoende kwaliteit

Naast foto's met onjuiste namen staan er in Coolia ook geregeld paddenstoelenfoto's van matige kwaliteit of die zo weinig kenmerken laten zien, dat ze niet of nauwelijks herkenbaar zijn. Wij noemen als voorbeelden de foto's van *Russula lilacea* var. *carnicolor* (Coolia 57/3), Gewone kopergroenbekerzwam (*Chlorociboria aeruginascens*, 57/4), Zadelzwam (*Polyporus squamosus*, 58/1), Sombere honingzwam (*Armillaria ostoyae*, 58/1), *Entoloma ochreoprunuloides*, 58/1), Oranje oogbekertje (*Pezicula ocellata*, 58/2), *Calloria galeopsidis*, 58/3), Moerashoningzwam (*Armillaria ectypa*, 58/4), Sterspoorvezelkop (*Inocybe asterospora*, 58/4), Kastanje-inktzwam (*Parasola auricoma*, 59/1), Grote viltinktzwam (*Coprinellus domesticus*, 59/1), Zomerhoutzwam (*Polyporus ciliatus*, 59/1), Zandborstelbekertje (*Pseudaleuria fibrillosa*, 59/3), Oranje mestzwammetje (*Cheilymenia granulata*, 59/3), Bundelmosklokje (*Galerina marginata* sl., 59/4), Papegaaizwammetje (*Hygrocybe psittacina*, 59/4), Zwartwordende cantharel (*Cantharellus melanoxeros*, 59/4), Grauwe barsthoed (*Dermoloma cuneifolium*, 59/4) en Gewoon vuurzwammetje (*Hygrocybe miniata*, 59/4).

Wij vermoeden dat de kwaliteit van sommige foto's negatief is beïnvloed door de gebruikte druktechniek. De foto's bij het artikel over satijnzwammen in de laatste Coolia (Vis & Noordeloos, 2016) bijvoorbeeld lijken allemaal gebukt te gaan onder een grauwsliuier, waardoor de in de beschrijvingen vermelde blauwe en lila tinten niet tot hun recht komen. Ook bij de foto van de Paarse pronkridder is het vrijwel ontbreken van de violette tint op de hoed opvallend en bij het gewoonlijk zo vrolijke Papegaaizwammetje de afwezigheid van heldergroen. De invloed van de drukker valt alleen te beoordelen door een vergelijking met de originelen.

Indien het drukprocedé een rol speelt, doet Coolia niet alleen alle fotografen, maar ook alle lezers tekort. Het wordt in dat geval tijd om uit te kijken naar een techniek die betere kwaliteit levert, eventueel tegen hogere kosten. Prachtig geïllustreerde paddenstoelentijdschriften in andere landen laten zien dat dit goed mogelijk is, en de vereniging is rijk genoeg. Vanzelfsprekend behoort de redactie ook steeds een drukproef te ontvangen en de kwaliteit van de afbeeldingen daarin vooraf te controleren. Dat biedt de mogelijkheid om desgewenst bij te sturen.

Doublures en auteursrechten

Tot slot een andere opmerking over de keuze van foto's. Op pagina 172 staat een foto van de Blauwvoetstekelzwam (*Sarcodon scabrosus*) van de hand van één van ons (Henk Huijser). Het is een bejaarde dia die al eerder, en aanmerkelijk beter, is afgedrukt in de Gids voor het

Paddestoelenmeetnet (Arnolds & Veerkamp, 1999). Hij is nu, zonder overleg met de maker, opnieuw voor Coolia gebruikt. Een wat gemakzuchtige keuze, want van deze soort is een ruime keuze voorhanden van recente digitale foto's, onder meer bij beide auteurs van dit artikel. Wij willen ervoor pleiten om een foto in principe slechts één maal in NMV-publicaties te plaatsen.

De hierboven als matig beoordeelde foto van *Entoloma ochreoprunuloides* is gemaakt door de eerste auteur van dit artikel. Hij heeft die foto nooit aan Coolia aangeboden en zou zelf de kwaliteit van de foto als onvoldoende hebben beoordeeld voor publicatie. Het lijkt ons evident dat de redactie van te voren toestemming moet vragen aan de makers voor het (opnieuw) publiceren van hun foto's in Coolia. Dat is ook een vereiste volgens de auteurswet.

Conclusies

We constateren dat de laatste twee jaar in Coolia tenminste 17 foto's zijn afgedrukt met een twijfelachtige of verkeerde naam daarbij. Bovendien zijn naar onze mening tenminste 20 foto's van onvoldoende kwaliteit geplaatst. Het aantal foute namen bij foto's in Coolia is opvallend toegenomen. Het doorbladeren van de jaargangen 52 en 53 (2010-2011) leverde slechts twee foto's op met evident foute namen, waarbij overigens wel een opmerkelijk geval dat niet eerder gerectificeerd is: Op de foto met de naam Echte tolszwam (*Coltricia perennis*) in Coolia 53/4 (p.197) staat in werkelijkheid de Dennenvoetszwam (*Phaeolus schweinitzii*) afgebeeld!

Bij foute namen in de laatste twee jaar gaat het soms wellicht om simpele vergissingen doordat er per ongeluk een verkeerde naam is afgedrukt (Zandkaalkopje in plaats van Duinkaalkopje?) of foto's met elkaar zijn verwisseld (Eikenvuurszwam met Echte vuurszwam?), maar onjuiste determinaties zijn in de meerderheid. Van de 17 hier besproken gevallen zijn er tot op heden vijf in Coolia gerectificeerd, helaas hoogstens met een summiere toelichting.

De hamvraag is uiteraard: Hoe erg zijn deze fouten? Sommigen tillen daar niet zo zwaar aan. Immers, als je een populair natuurtijdschrift open slaat, zoals 'Roots' of 'Puur natuur', blijkt er regelmatig een foto met een verkeerd bijschrift in te staan. Soms kleinigheden, soms misleunen, bijvoorbeeld een foto van een Visarend bij een artikel over de Zeearend. Het gaat in die tijdschriften echter veelal meer om de vorm dan om de inhoud. Wij zien Coolia als een ander type natuurtijdschrift waarin kennisoverdracht voorop staat en de juistheid van de aangeboden informatie essentieel is. Coolia is het enige vaktijdschrift voor Nederlandse (amateur)mycologen en een belangrijke informatiebron. Daarnaast halen velen tegenwoordig informatie over paddenstoelen van het Internet, maar daar wemelt het van de fouten en is het een kunst om het kaf van het koren te scheiden. Daarom hoort Coolia eens te meer een betrouwbaar baken te zijn in een woelige zee van informatie.

Als we die missie in beschouwing nemen, is het aantal onjuistheden en matige foto's in Coolia onzes inziens te groot en zijn sommige fouten te ernstig. Dat valt ook op in vergelijking met andere vaktijdschriften als Vlinders (uitgave Vlinderstichting) en De Levende Natuur (natuurbeheer). Ook een vergelijking met buitenlandse veldmycologische tijdschriften valt voor Coolia nadelig uit. Een gevolg van de fouten en rectificaties in Coolia kan zijn dat zowel beginnende als gevorderde auteurs het op den duur laten afweten; de eerste groep omdat ze zich ongemakkelijk voelen onder kritiek op hun artikelen; de tweede groep omdat ze het niveau van Coolia te laag vinden en elders hun heil zoeken.

Naar onze mening is elke vermijdbare fout er één te veel, zelfs als deze later gecorrigeerd wordt. Zoals gezegd zijn afbeeldingen uitermate belangrijk voor het leren (her)kennen van paddenstoelen. Daarom leiden verkeerde namen bij foto's tot foutieve opgaven van soorten. Rectificaties komen bovendien als mosterd na de maaltijd. Er zullen niet veel lezers zijn die in Coolia bij de betreffende foto een aantekening maken over een rectificatie. Wie herinnert zich jaren later nog dat de hier behandelde namen ooit zijn gerectificeerd? Sommige fouten kunnen daardoor gemakkelijk een eigen leven gaan leiden. Ze moeten dus voorkomen worden, indien dat enigszins mogelijk is. Het merendeel van de geconstateerde fouten is gemakkelijk te vermijden door het vaker raadplegen van deskundigen binnen de vereniging. Daarom komen we hieronder met enkele aanbevelingen.

Aanbevelingen

Op grond van onze ervaringen komen wij tot onderstaande aanbevelingen om de kwaliteit van de foto's in Coolia (en de inhoud in het algemeen) te verbeteren. Daaraan kunnen zowel auteurs als redactie bijdragen. Ons tijdschrift is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

– Auteurs dienen zich te realiseren dat mycologie een moeilijk en gecompliceerd vakgebied is, dat nog steeds in ontwikkeling is. Zie bijvoorbeeld het recente artikel van Kuyper & Vellinga (2015) over veranderende geslachtconcepten. Het raadplegen van één veldgids of enkele websites is in veel gevallen onvoldoende basis voor plaatsing van een artikel of foto in Coolia. Bij het melden van bijzondere vondsten is het raadplegen van de meest relevante wetenschappelijke bronnen noodzakelijk. Men moet zich daarbij realiseren dat ook bij ervaren mycologen tal van collecties en foto's onbenoemd blijven in afwachting van een meer gedegen studie of het verschijnen van een goede bewerking door een specialist.

– Auteurs doen er verstandig aan om een manuscript voor Coolia kritisch te laten lezen door een ander lid van de NMV dat deskundig is op het betreffende vakgebied en ook de bijbehorende illustraties door hem te laten beoordelen. Gezien het dankwoord bij veel artikelen gebeurt dit al in veel gevallen, maar niet altijd. De redactie zou hierbij auteurs van advies kunnen dienen.

– De redactie zal de lat voor het opnemen van foto's (en artikelen) in Coolia naar onze mening hoger moeten leggen. Op fout benoemde, onscherpe, atypische of lelijke afbeeldingen zit niemand te wachten. Soms zal de opname van een matige foto van een zeer zeldzame soort zinvol zijn omdat er geen andere afbeelding bestaat, maar dat moet een uitzondering blijven. Het door ons opgestelde lijstje van foto's van onvoldoende kwaliteit bevat veel gewone soorten, waarvan binnen de NMV zeker betere afbeeldingen te vinden zijn.

– Bij plaatsing van een foto gaat de voorkeur van de redactie uit naar een foto die door de schrijver van de bijdrage zelf is gemaakt, bijvoorbeeld bij verslagen van werkweken. Dat is een nobel streven, maar vergt ons inziens toch een zorgvuldiger selectie. Niet elke aangeboden foto hoeft te worden geplaatst. In plaats daarvan kunnen andere foto's van goede kwaliteit wat groter worden afgedrukt, want veel foto's in Coolia komen door een te klein formaat niet goed tot hun recht.

– De redactie zou vóór plaatsing van iedere foto van een paddenstoel de naamgeving moeten laten beoordelen door minstens één deskundige, zo nodig van buiten Nederland. Bij twijfel moet een foto niet worden gepubliceerd of van een toelichting worden voorzien. Bovendien zou elke foto moeten worden voorgelegd aan een ervaren paddenstoelenfotograaf

voor een oordeel over de kwaliteit. Zo'n procedure betekent ongetwijfeld meer werk, maar Coolia is dat waard. Het is ook een gangbare procedure bij andere natuurtijdschriften. In dit verband valt het instellen van een meerkoppige fotoredactie te overwegen die bestaat uit deskundigen en paddenstoelenfotografen. In veel gevallen zal consultatie van de fotoredactie afdoende zijn om te beslissen over opname van een foto.

– Het is aan te bevelen dat de redactie bij rectificaties van namen bij foto's in Coolia de lezers inlicht over de oorzaken van de fout. Alleen het vermelden van een andere naam, zoals tot nu toe gebruikelijk is, volstaat in de meeste gevallen niet. Het maakt veel uit of er sprake is van een per ongeluk gebruikte verkeerde naam, een verwisseling van foto's door de redactie, een verkeerde determinatie, voortschrijdend taxonomisch inzicht of een verandering in nomenclatuur. In sommige gevallen zou het te overwegen zijn om een gecorrigeerde afbeelding nogmaals te plaatsen, maar dan met de juiste naam erbij, met zo mogelijk daarnaast een correcte foto van de omstreden soort. In dit artikel hebben wij dit in praktijk gebracht voor het Blauwbruin staalsteeltje (*Entoloma pseudocoelestinum*).

– Het is belangrijk om speciale aandacht te schenken aan bijdragen van beginners. Wij zijn het met de redactie eens dat ook zij een kans moeten hebben om in Coolia te publiceren over bijzondere vondsten. De redactie blijft echter verantwoordelijk voor de kwaliteit van het tijdschrift, zoals Boomsluiters (2014) eerder signaleerde. Ook zo'n manuscript behoort objectief te worden beoordeeld. Indien nodig kunnen suggesties worden gegeven om de kwaliteit te verbeteren. Bijdragen van debutanten in Coolia verdienen ook in het belang van de vereniging extra aandacht van de redactie. Een debuterend auteur zal door opbouwende kritiek en goede raad worden aangemoedigd, maar wellicht afhaken als later blijkt dat er in zijn artikel en/of foto's fouten zijn geslopen waardoor een rectificatie nodig is.

– Wat hierboven gezegd is over de kwaliteitsbewaking van foto's, geldt uiteraard ook voor de teksten in Coolia. Ten behoeve van een uitbreiding van expertise en voor een betere verdeling van het werk is het naar onze mening wenselijk dat de redactie wordt uitgebreid met deskundige leden of met een redactieraad, zoals dat bij andere natuurtijdschriften het geval is en voorheen ook bij Coolia gebruikelijk was.

– Een en ander betekent dat de termijn voor het inzenden van manuscripten aanzienlijk moet worden vervroegd. Daardoor krijgt de redactie meer tijd om alle noodzakelijke stappen in het redactionele proces zorgvuldig te doorlopen. Dat zal in het begin even wennen zijn, maar een nieuw, vast ritme wordt al snel een gewoonte.

Met dank aan Melchior van Tweel (Zwolle) voor zijn waardevolle commentaar en zijn suggesties om dit artikel te verbeteren.

Referenties

- Arnolds, E., Chrispijn, R. & Enzlin, R. (red.). 2015. Ecologische Atlas van Paddenstoelen in Drenthe, deel 1–3. Paddestoelen Werkgroep Drenthe, Beilen.
- Arnolds, E. & Veerkamp, M. 1999. Gids voor de paddestoelen in het meetnet. Nederlandse Mycologische Vereniging, Baarn.
- Arnolds, E. 1983 ('1982'). Ecology and coenology of macrofungi in grasslands and moist heathlands in Drenthe, the Netherlands. Vol. 2. Bibl. Mycol. 90. J. Cramer, Vaduz.
- Bas, C., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. & Vellinga, E.C. (eds). 1999. Flora Agaricina Neerlandica 4. Balkema, Rotterdam, Brookfield.
- Boomsluiters, M. 2014. Trendbreuk? Coolia 57(2): 103–104.

- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1995. Pilze der Schweiz, Band 4. Mykologia, Luzern.
- Brummelen, J. van. 1967. A World-monograph of the Genera *Ascobolus* and *Saccobolus* (Ascomycetes, *Pezizales*). Persoonia, Supplement 1.
- Christan, J. 2008. Die Gattung *Ramaria* in Deutschland. IHW-Verlag, Eching.
- Dähncke, R.M. 1993. 1200 Pilze in Farbfoto's. AT Verlag.
- Doveri, F. 2004. Fungi Fimicoli Italiani. Associazione Micologica Bresadola, Trento.
- Fraiture, A. 1993. Les *Amanitopsis* d'Europe. Opera Botanica Belgica 5. Jardin Botanique National de Belgique, Meise.
- Kibby, G. 2012. The genus *Amanita* in Britain.
- Knudsen, H. & Vesterholt, J. (eds). 2012. Funga Nordica, Ed. 2. Agaricoid, boletoid, clavaroid, cyphelloid and gastroid genera. Nordsvamp, Copenhagen.
- Krieglsteiner, G.J. (ed.). 2003. Die Grosspilze Baden-Württembergs 4. Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Kuyper, Th. W. & Vellinga, E. 2015. Paddenstoelengeslachten in het moleculair-fylogenetische tijdperk – Nieuwe inzichten of nieuwlichterij? *Coolia* 58(4): 207–226.
- Marchand, A. 1977. Champignons du Nord et du Midi 5. Société mycologique des Pyrénées Méditerranéennes.
- Neville, R. & Poumerat, S. 2004. Amaniteae. Fungi Europaei 9. Edizioni Candusso, Alassio.
- Neville, R. & Poumerat, S. 2009. Fungi non delineati 51-52. Quelques espèces nouvelles ou mal délimitées d'*Amanita* de la sous-section *Vaginatae*. Edizioni Candusso, Alassio.
- Noordeloos, M.E. 1996. Boekbespreking: J. Breitenbach & F. Kränzlin, Pilze der Schweiz, Band 4. *Coolia* 39(2): 113–116.
- Persoon, C.H. 1800. Observationes Mycologicae 2. Lipsiae.
- Rehm, H. 1887–1896. Ascomyceten: Hysteriaceen und Discomyceten. In: Rabenhorst's Kryptogamen Flora. Leipzig.
- Romagnesi, H. 1967. Les Russules d'Europe et d'Afrique du Nord. Bordas.
- Sarnari, M. 2005. Monografia illustrata del Genere *Russula* in Europa. Tomo secundo. Associazione Micologica Bresadola, Trento.
- Stangl, J. 1989. Die Gattung *Inocybe* in Bayern. *Hoppea* 46: 1–402.
- Vis, E. & Noordeloos, M. 2016. Zes satijnzwammen (nieuw voor Nederland) in Voornes duin. *Coolia* 59 (4): 191–196.

OVER PADDENSTOELFOTO'S IN COOLIA: EEN REACTIE VAN DE REDACTIE

In het voorgaande artikel leveren Eef Arnolds & Henk Huijser in een ruim aantal pagina's kritiek op het redactiebeleid ten aanzien van foto's in *Coolia*. Het was ook de redactie niet ontgaan dat, samen met de werkdruk, het aantal rectificaties in *Coolia* de laatste tijd is toegenomen. Gelukkig hopen we binnenkort - na enkele jaren daartoe zonder succes geworven te hebben - extra menskracht bij de redactie te kunnen verwelkomen.

Daarmee wil niet gezegd zijn dat we ons in alle kritiek van Arnolds & Huijser kunnen vinden. Dat heeft deels te maken met verschillen van inzicht m.b.t. de rol van *Coolia*, maar ook met de voorbeelden die beide auteurs opvoeren om hun kritiek te onderbouwen, en de manier die ze kiezen om auteurs tot diepere studie te stimuleren. Hieronder gaan we daar kort op in.

